

РОЗДІЛ 9. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИUSING THE PROJECT METHOD IN UKRAINIAN LITERATURE LESSONS
IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

У статті висвітлюється питання доцільності й ефективності застосування методу проєктів на уроках української літератури в закладах загальної середньої освіти. Зазначається, що зміна вектору сучасної освіти зі знаннєвого на компетентнісний потребує вибору таких технологій, форм і методів навчання, використання яких дало б змогу сформувати особистість, яка здатна репрезентувати себе засобами мови, яка зможе конкурувати на нинішньому ринку праці, виправдано реагувати на виклики соціуму.

Зазначено, що останнім часом цьому методу приділяється значна увага в багатьох країнах світу і в Україні зокрема. Утім не розкрито ще усіх можливостей організації проєктної діяльності учнів у процесі опанування українською літературою з метою формування пізнавально-творчих умінь. Тому автор статті ставить за мету показати на прикладах уроків української літератури в 5 класі Нової української школи та 9 класі шляхи впровадження в навчальний процес методу проєктів.

Подаються класифікації проєктів, вимоги щодо організації їх застосування, структура уроків використання цього методу й критерії оцінювання.

На основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми автор статті доходить висновку, що, оцінюючи проєктну діяльність учнів і її результат – проєкт, – слід брати до уваги не фрагментарні знання учнів з певної теми і сформовані вміння, а інтегровані показники. Це дасть можливість комплексно оцінити здатність спільно вирішувати навчальні завдання, що стоять перед учнями, успішно взаємодіяти в колективі, планувати власну освітню діяльність, самоорганізовуватися, моделювати свою поведінку для реалізації успіху в проєктній діяльності.

У статті доведено, що метод проєктів має велике значення, тому що це – практика особистісно зорієнтованого навчання, що враховує у процесі навчання конкретного учня, його вільний вибір та особистісні інтереси; навчальне проєктування орієнтоване насамперед на самостійну роботу – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують упродовж визначеного часу; проєктний метод передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів.

Ключові слова: метод проєктів, урок української літератури, заклади загальної середньої освіти, творчість Т. Шевченка.

The article highlights the expediency and effectiveness of using the project method in Ukrainian literature lessons in general secondary education institutions. It is noted that the change in the vector of modern education from knowledge to competence requires the choice of such technologies, forms and methods of teaching, the use of which would allow to form a personality that is able to represent itself through language, which can compete in the current labor market, and justifiably respond to the challenges of society.

It is noted that this method has recently received considerable attention in many countries of the world and in Ukraine in particular. However, not all the possibilities of organizing students' project activities in the process of mastering Ukrainian literature in order to form cognitive and creative skills have been revealed. Therefore, the author of the article aims to show, using examples of Ukrainian literature lessons in the 5th form of the New Ukrainian School and the 9th form, how to implement the project method in the educational process. It presents project classifications, requirements for organizing their use, the structure of lessons for using this method, and evaluation criteria.

Based on the analysis of the scientific literature on the problem under study, the author of the article concludes that when evaluating students' project activities and their results, the project, one should take into account not fragmentary knowledge of students on a particular topic and formed skills, but integrated indicators. This will make it possible to comprehensively assess the ability to jointly solve the learning tasks facing students, to successfully interact in a team, to plan their own educational activities, to self-organize, and to model their behavior to realize success in project activities.

The article proves that the project method is of great importance because it is a practice of personality-oriented learning that takes into account the learning process of a particular student, his or her free choice and personal interests; educational design is focused primarily on independent work – individual, pair, group, which students perform within a certain time; the project method involves the use of a set of research, search, creative methods, techniques, and tools by the teacher.

Key words: the method of projects, a lesson of Ukrainian literature, institutions of general secondary education, the work of T. Shevchenko.

УДК 37.01.09: [821.161.2+373.5.091]
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.51>

Мельникова Р.М.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри української мови
та літератури
Ізмаїльського державного гуманітарного
університету

Ангеловська К.В.,

канд. філол. наук,
викладач кафедри західних і східних
мов та методики їх навчання
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми. Інноваційний освітній простір ХХІ століття визначає креативна освіта, яка базується на особистісно зорієнтованому навчанні, інноваційних технологіях та формуванні

високої мовної та мовленнєвої компетентностей учнів. Зміна вектору сучасної освіти зі знаннєвого на компетентнісний потребує вибору таких технологій, форм і методів навчання, використання яких

дало б змогу сформувати особистість, яка здатна репрезентувати себе засобами мови, яка зможе конкурувати на нинішньому ринку праці, виправдано реагувати на виклики соціуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Навчальне проєктування не є принципово новим методом. Він виник у 20-ті роки ХХ століття у США. Джон Дьюї розробив ідеї активізації доцільної діяльності учня у співвідношенні з його особистим інтересом саме в цих знаннях як засад навчання. Голуб Н. зазначає, що «німецькі педагоги (Бьом І., Шнайдер Й.) суть методу проєктів убачали в стимулюванні інтересу дітей до навчання через організацію самостійної діяльності їх, розвитку творчості, пізнавальної активності, самостійності, побудови індивідуальних маршрутів учнів» [1, с. 15].

У дидактиці та лінгводидактиці проєкт розглядають з різних позицій:

– як навчальний метод (Г. Ващенко, О. Пометун, Н. Голуб);

– як технологію (О. Когут, О. Кучерук, Т. Донченко);

– як діяльність: пошукову, цілісну, проєктну (Л. Варзацька, Є. Євдокімова, І. Єрмаков).

Н. Голуб зазначає, що «породженню хаосу в категорійному полі української лінгводидактики сприяє практика синонімізації назв методів, зокрема це стосується й названого методу: проєкційний, метод проєктів, метод проєктування, метод проєктної діяльності, метод проєктного навчання, проєктне навчання» [1, с. 15].

В основі означеного поняття лежить проєктування, яке трактується як: 1) культурно-історична форма діяльності людини, що передбачає прогнозування можливих результатів, прийняття відповідальності за проєкт; 2) особливий вид інтелектуальної діяльності, шлях задуму або спосіб планування, що пов'язує ідею з її втіленням; 3) завдання, націлене на досягнення наочно представленої результату, який одержують у процесі самостійно-групової творчої діяльності; 4) групова діяльність, у якій є значущими бажання й уміння знаходити спільну мову з іншими людьми [2, с. 12].

За різними ознаками дослідники класифікують проєкти, виділяючи такі: груповий проєкт, міні-дослідження, проєкт на основі роботи з літературою (Блур Т., Сент-Джон М. Дж.); внутрішньошкільний, проєкт за межами школи, позашкільний (Бьом І., Шнайдер І.) [1, с. 16].

Подранецька Н. виділяє такі типи проєктів: створюваний (продуктивний) проєкт, споживчий, проєкт розв'язання проблем (науково-дослідницький) проєкт, проєкт-вправа (проєкти навчання і тренування для осолодіння певними навичками); дослідницькі, інформаційні, ігрові, творчі, прикладні [8, с. 23].

Кожний проєкт має свою специфіку, структуру, методику проведення.

Мета статті – обґрунтувати ефективність використання методу проєктів на уроках української літератури в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. У молодшому підлітковому віці (особливо при переході із початкової до основної школи) відбувається демотивованість, тобто зниження інтересу до навчання. Подолати цю проблему частково допоможе застосування в навчальній діяльності методу проєктів. Використовувати його можна як у середніх класах закладів загальної середньої освіти, так і в старших.

Вивчаючи в 5 класі творчість Т. Г. Шевченка, формуємо такі **предметні компетентності**: «учень/учениця: пригадує відомості про Україну часів Т. Шевченка; розповідає дитинство поети і його родину; відтворює настрої пейзажних поезій; описує власні відчуття, викликані художнім словом; виразно читає поезії; знаходить у них порівняння, персоніфікацію, пояснює їхню роль.

Ключові компетентності: учень/учениця створює презентації про живописні твори-пейзажі Т. Шевченка; зіставляє специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва; дискутує щодо проблеми впливу природи на життя людини» [12, с. 21].

Після опрацювання творчості Т. Г. Шевченка в 5 класі учням було запропоновано виконати завдання різних типів, об'єднавшись у групи. При цьому враховувалися здібності учнів, їхні нахили, бажання. Клоуз-тест – це специфічний тип тестового завдання відкритої форми, який передбачає відновлення в зв'язному тексті пропущених слів [3].

Садок вишневий,
Хрущі над вишнями,
Плугатарі з плугами,
Співають ідучи,
А матері вечерять
Сім'я вечерея,
Вечірня зіронька,
Дочка вечерять,
А мати,
Так соловейко
Поклала мати
Маленьких діточок,
Сама заснула,
Затихло все, тільки
Та соловейко

Завдання «Факти мовою цифр» вимагало від учнів знань життєвого й творчого шляху письменника: **3** – Тарас був третьою дитиною в сім'ї; **9** – народився 9 березня 1814 року в с. Моринці, **11** – в 11 років став круглою сиротою, **1838** р. – Тарас Шевченко почав відвідувати класи Академії мистецтв, **1840** р. – перша збірка творів «Кобзар».

Пропонувалося укласти сенкан «Тарас Шевченко» – це вірш, що складається з п'яти рядків. Слово «сенкан» походить від французького слова «п'ять» і позначає вірш у п'ять рядків.

1. Перший рядок – тема (іменник).

2. Другий – опис теми (прикметники).

3. Третій – називає дію, пов'язану з темою, складається з трьох дієслів.

4. Четвертий рядок – фраза, переважно з чотирьох слів, висловлює ставлення до теми, почуття.

5. Останній рядок – одне слово – синонім до слова (теми), ніби висновок вірша [14].

Необхідно було дати відповідь на питання «Який твір Тараса Шевченка тобі сподобався найбільше? Спробуй намалювати ілюстрацію до нього».

З'єднати частини прислів'їв:

Шевченкове слово сяють, мов зорі.

Шевченків «Кобзар» – в віках не старіє.

Тарасові слова – облетів увесь світ.

Хто Шевченка прочитав, то правда жива.

Тарасів «Заповіт» для народу великий дар.

Шевченкові твори, той багатший серцем став.

Написати міні-вірш «Чого я навчився у Тараса Шевченка»?

Розв'язати кросворд: 1. Де похований Т. Шевченко? 2. Назва збірки віршів поета. 3. Ім'я старшої сестри Тараса, яка була йому за няню.

4. Вірш про водяну квітку. 5. Хто викупив Шевченка з кріпацтва? 6. Місто, в яке пан перевозить Тараса і там віддає в школу навчатися живопису.

Після виконання завдань відбувся захист проєкту, оцінювання й підбиття підсумків.

Метод проєктів можна використовувати і в старших класах. Наприклад, у 9 класі ми виконували проєкт на тему «Безсполучникове складне речення, смислові зв'язки між простими реченнями у складному» (на матеріалі ранньої творчості Т. Г. Шевченка).

Розглядаючи творчість Т. Шевченка в 9 класі, ми формуємо **«предметні компетентності**

учень/учениця: знає біографію поета; розуміє його життєвий подвиг в умовах підневільного становища нації в першій половині XIX ст.; розрізняє лірику й ліро-епіку, визначає жанр, до якого належить твір; виразно читає поезію, коментує її ідейно-художній зміст, контрастні картини в ньому.

Ключові компетентності

учень/учениця: висловлює судження про необхідність свободи, національного визволення для вільного розвитку особистості та побудови демократичного устрою; пояснює великий духовний імпульс, який подала діяльність Т. Шевченка в боротьбі за політичну незалежність і культурне збагачення України» [12, с. 69–70].

Мета уроку: систематизувати знання учнів про сполучникове речення та розглянути особливості безсполучникового складного речення на прикладі ранньої лірики Т. Г. Шевченка, поглибити елементи лінгвістичного аналізу ліричного твору; розвивати уважність, зосередженість, удосконалювати вміння виправляти мовленнєві, змістові, граматичні, пунктуаційні помилки; навички творчо-пошукової роботи; виховувати любов і повагу до історичного

минулого нашого народу, до нев'янучої краси рідного слова.

Обладнання: портрет Т. Г. Шевченка, виставка літератури, презентація «Життя і творчість Т. Шевченка».

Мовна тема: «Свою Україну любіть, Любіть її... Во в'рем'я люте, / В останню тяжку минуту / За неї Господа моліть» (Т. Г. Шевченко).

Робота на уроці відбувається у творчих групах: мовознавці, літературознавці, історики, кожна з яких взаємодоповнює іншу.

Перебіг уроку.

Розпочинається урок зі вступного слова вчителя бесідою, мета якої – налаштувати учнів на сприйняття матеріалу з мови та систематизувати знання з літератури та історії.

Літературознавці. У ранній період творчості (1838–1843 рр.) Т. Г. Шевченко багато уваги приділяв історичній тематиці. Однією з головних його тем є боротьба українського народу проти поневолення польською шляхтою. Уже в «Кобзарі» 1840 р. була надрукована поема «Тарасова ніч» (1838). В основу твору покладено події травня 1630 р., коли відбувся бій козаків проти військ польського гетьмана С. Конєцпольського під Переяславом. На чолі боротьби стояв Тарас Трясило.

Історики. Повстання проти армії польського гетьмана С. Конєцпольського очолював Тарас Трясило (Тарас Федорович). Вирішальний бій стався під Переяславом 22 травня 1630 р., після трьох тижнів запеклої боротьби козаки розбили армію С. Конєцпольського.

Наливайко Северин – ватажок народного повстання проти шляхетської Польщі наприкінці 16 ст. (1594–1596); був захоплений у полон і страчений у Варшаві 1597 р. З ім'ям Наливайка пов'язано багато народних пісень та легенд. Кравчина – це Северин Наливайко (походження з кравців). Павлюга – поет має на увазі Павлюка (Павла Махновича Бута) – одного з ватажків народного повстання проти шляхетської Польщі (1637), був страчений у Варшаві 1638 р. У цьому випадку – анахронізм, бо Павлюк виступав пізніше – після повстання під проводом Тараса Трясила.

Літературознавці. Приваблювала Т. Г. Шевченка й тема боротьби українського народу проти турецько-татарських загарбників. Вперше вона порушена в поемі «Іван Підкова» (1838), також опублікованій у «Кобзарі» 1840 р.

Історики. Іван Підкова – козацький ватажок другої половини 16 ст., відомий у народі походами проти турків. Про його морський похід відомостей немає.

Літературознавці. Поема композиційно складається з двох частин. У першій розповідається про минулі часи, які протиставляються сучасному Шевченкові становищу України. Тут відтворено тугу за минулим, при цьому помітна деяка його ідеалізація:

Було колись – в Україні
Ревіли гармати;
Було колись – запорожці
Вміли панувати.
Панували, добували
І славу, і волю [...]

Було колись добре жити
На тій Україні... [13, с. 94 – 95].

У другій частині безпосередньо зображується морський похід. Яскраво подається образ сміливого отамана – керівника походу. Він наділений надприродною силою:

А попереду отаман
Веде, куди знає.
Походжає вздовж байдака [...]

Підняв шапку – човни стали.
«Нехай ворог гине! [...]»

А у Царград, до султана
Поїдемо в гості».

Надів шапку.
Знову закипіло
Синє море... [13, с. 96].

Ця гіперболізація бере свій початок із фольклору. Так оспівував народ героїв у піснях, легендах, думах, таким бачив своїх героїв-предків (образ Данила Нечая у пісні «Ой з-за гори високої»). Ав думі «Отаман Матяш старий» герой «на доброго коня сідає, шість тисяч турок-яничар побіждає».

Гіперболізований в Т. Г. Шевченка образ Івана Підкови. Поема символізує гордість народу за героїчну боротьбу в минулому, будить патріотичні почуття.

Якщо в поемі «Іван Підкова» подано лише картину початку походу, то вже у поемі «Гамалія» відтворено весь похід, бій у Царгороді, повернення козаків з перемогою на Батьківщину. Поема написана в 1842 р. і починається вона піснею невільників, створеною під впливом народних дум (про Самійла Кішку, Олексія Поповича, Марусю Богуславку, Івана Богуславця та ін.)

Історики. Гамалія не історична особа, але в 17–18 ст. серед козацької старшини було кілька Гамалій. Згадуються вони й у «Історії руссов». Це – узагальнений образ козацького ватажка.

Літературознавці. Ватажок Гамалія в поемі зображений у тісних зв'язках з козацтвом. Запорожці пливають до Туреччини: «Пливають собі, співаючи, / Моревітер чує; / Попереду Гамалія / Байдаком керує...» [13, с. 209].

Гамалія здобуває славу «На весь світ великий, на всю Україну».

Запорожці в поемі вималювані яскравіше, ніж у поемі «Іван Підкова». Тут подано зримі картини бою, показано відвагу доблесних оборонців рідної землі.

Історики. Чернець – гетьман Петро Конашевич Сагайдачний. Під його проводом козаки здійснили ряд успішних походів на татарські й турецькі міста, фортеці, які були водночас і невільникими

ринками. Насправді Сагайдачний ченцем не був, він помер 1622 р. від рани, яку дістав у бою під Хотиним (1621 р.). Т. Г. Шевченко, як і історики, уважав, що Сагайдачний помер у монастирі.

Літературознавці.

А не женеться Візантія:

Вона боїться, щоб Чернець

Не засвітив Галату знову... [13, с. 212] (передмістя Стамбула, яке спалив Сагайдачний в одному з боїв).

Широко використана в поемі персоніфікація. Лиман передав Дніпрові журбу-мову, Дніпро зареготався, Босфор схаменувся. Звертається Т. Г. Шевченко й до Г. Квітки-Основ'яненка (1839), якого називає «отаманом», «батьком», «орлом сизокрилим». Поезія-послання починається романтичною картиною природи. Тут же згадка про минуле України, яке протиставляється сучасному. Коли на Україні «кров ляха, татарина морем червоніла», тепер же його країна «Обідрана, сиротою / Понад Дніпром плаче; / Тяжко-важко сиротині, / А ніхто не бачить...» [13, с. 92]. У цій поезії Т. Г. Шевченко, оспівуючи минуле, прагне розв'язати важливі проблеми сучасності, з'ясувати «Чия правда, чия кривда / І чії ми діти?» [13, с. 92]. Минуле повинно давати відповідь на проблеми сучасності. Саме тому поет і закликає Г. Квітку-Основ'яненка співати про славне минуле України, про боротьбу проти поневолювачів. Митець висловлює віру й упевненість, що їй належить велике майбутнє:

Наша дума, наша пісня

Не вмере,

не загине...

От де, люде, наша слава,

Слава України! [13, с. 93].

Учитель. Т. Г. Шевченко відтворює героїчне минуле нашого народу стилістичними засобами мови: фонетичними, лексичними, морфологічними, синтаксичними. Адже саме слово є «клітиною мислі та артерією сили духу» (П. Воронько). Влучно сказане, образно складене швидше переконує, адже думка – це «господар слів» (І. Вихованець). Вона вказує їм, як поводитися в реченні. А речення, як відомо, є основною одиницею синтаксису.

Мовознавці. Систематизували знання про складне сполучникове речення теоретично та практично.

Коментоване письмо (на дошці написані речення різних видів).

Завдання:

1) визначити, з якої поезії речення;

2) зробити синтаксичний розбір речення, намалювати схеми.

I. Свідок слави дідівщини / З вітром розмовляє, / А внук косу несе в росу, / За ними співає. («Іван Підкова»).

II. Заспівали козаченьки / Пісню тії ночі, / – Тії ночі кривавої, / Що славною стала Тарасові, козачеству, / Ляхів що приспала. («Тарасова ніч»).

III. Слава тобі, Гамалію, / На весь світ великий, / На всю Україну, / Що не давти товариству / Згинуть на чужині. («Гамалія»).

IV. Не вернуться сподівані, / Не вернуться воля, / Не вернуться запорожці, / Не встануть гетьмани, / Не покриють Україну / Червоні жупани! («До Основ'яненка»).

Проблемні питання. До якого стилю належать подані речення? Що об'єднує всі ці речення? Аргументувати відповідь.

Диктант-завдання: з'ясувати смислові зв'язки між простими реченнями у безсполучниковому складному реченні.

1. Зажурилась Україна – Така її доля! («Тарасова ніч») (неоднорідні частини-речення: одне речення пояснює інше).

2. Знову закипіло / Синє море; вздовж байдака / Знову походжає / Панотаман та на хвилю / Мовчки поглядає. («Іван Підкова») (однорідні речення-частини у безсполучниковому реченні: зображувані явища відбуваються одночасно).

3. Утни, батьку, орле сизий! / Нехай я заплачу, / Нехай свою Україну / Я ще раз побачу. («До Основ'яненка») (однорідні речення-частини у безсполучниковому складному реченні: зображені явища відбуваються у певній часовій послідовності).

4. Було колись – в Україні / Лихо танцювало, / Журба в шинку мед-горілку поставцем кружала. («Іван Підкова») (однорідні речення-частини у безсполучниковому складному реченні: зіставляється зміст одного простого речення з іншим).

Учитель. Пригадаймо основні одиниці поетичного синтаксису і на прикладі аналізованих поезій, з'ясуємо їх роль у цих творах.

Літературознавці. Поезії Т. Г. Шевченка переважно починаються непрямим порядком слів, тобто поет з метою акцентування уваги саме на дії використовував інверсію:

Б'ють пороги, місяць сходить, / Як і перше сходи́в. («До Основ'яненка»); Було колись – в Україні Ревіли гармати; / Було колись – запорожці вміли панувати («Іван Підкова»).

Мовознавці. Ці речення – безсполучникові складні з однорідними реченнями-частинами: зображувані явища відбуваються одночасно.

Літературознавці. В аналізованих поезіях зустрічаємо чимало прикладів використання анафори:

Де паслися ваші коні, / Де тирса шуміла, / Де кров ляха, татарина / Морем червоної («До Основ'яненка»).

Не вернуться сподівані, / Не вернуться воля, / Не вернуться запорожці, / Не встануть гетьмани, / Не покриють Україну / Червоні жупани! («До Основ'яненка»).

Самостійна робота. Знайти і записати риторичні фігури, з'ясувати їх роль:

Було колись – панували, / Та більше не будем! / Тії слави козацької / Повік не забудем! (риторичне ствердження – поезія «Тарасова ніч»).

Бідна моя Україно, Стоптана ляхами! / Україно, Україно! / Серце моє, ненько! (там же – риторичне звертання).

Тільки у Скутарі, в склепу, не дримають / Козаки сердеги. / Чого вони ждуть? (риторичне запитання – поезія «Гамалія»).

Літературознавці. У творчості раннього періоду Т. Г. Шевченко оспівував героїчне минуле українського народу. Увагу поета привертало ті факти минулого, які прикметні самовідданою боротьбою народу проти загарбників та пригноблювачів за свою волю й незалежність. Мотив визвольної боротьби є основним у поезіях «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гамалія», «До Основ'яненка».

У ліричному творі «Тарасова ніч» відображено події визвольної боротьби українського народу проти польської шляхти. «Іван Підкова» та «Гамалія» змальовують героїчні морські походи запорізького козацтва проти турецьких загарбників. Ці твори є «немов дзвінким погуком козацького героїства та відваги й енергії» (І. Я. Франко).

У вірші-посланні «До Основ'яненка» поет оспівує героїчне минуле нашого народу. Звертаючись до свого попередника, він прагне з'ясувати болючі проблеми нації, актуальні й для сьогодення. Його найбільше хвилює питання: «Чия правда, чия кривда і чії ми діти»...

Семантико-стилістичним центром усіх аналізованих творів є слово «слава», яке повторюється у різних морфологічних формах 12 разів. У такий спосіб Т. Г. Шевченко підкреслює доблесть славного козацтва у виборюванні волі для рідної землі.

Мовознавці. Систематизували знання про складне сполучникове та безсполучникове речення, смислові зв'язки між простими реченнями у складному на основі поетичних творів Т. Г. Шевченка «Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч», «До Основ'яненка».

Висновки. Працюючи над проєктом, учні краще запам'ятовують навчальний матеріал, мають змогу випробувати себе в різних ролях, навчаються співпрацювати для розв'язання певних пізнавальних завдань. Крім того, участь у проєкті дає можливість здійснити свій вибір ідей, норм, моделей поведінки, учні несуть відповідальність за цей вибір, працюють в атмосфері співпраці. Такі проєкти заохочують учнів до навчання, підвищують інтерес до предмета, розвивають творчі здібності. Перспективою подальших розвідок може бути використання методу проєктів на уроках української мови та літератури в старшій школі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Голуб Н. Метод проєктів у навчанні української мови. Українська мова і література в школі. 2013. № 8. С. 15–19.
2. Груба Т. Л. Використання методу проєктів на уроках української мови в профільній школі. URL: [https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4\(32\)/2.PDF](https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4(32)/2.PDF)
3. Клоуз-тест та його особливості. URL: <http://metodportal.com/node/26965>
4. Кратасюк Л. Метод проєктів у системі особистісно зорієнтованої мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 4. С. 10–14.
5. Ницета В. А. Метод проєктів як засіб формування життєвої компетентності старшокласників у процесі навчання українознавчих предметів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.09 «Теорія навчання». Кривий Ріг, 2009. 20 с. URL: <https://mydisser.com/en/avtoref/view/9917.html>
6. Ницета В. А. Технологія життєтворчих проєктів на уроках української мови та літератури: навч. посібн. Харків: Основа, 2009. 153 с. URL: <https://fihannak.blogspot.com/2015/03/blog-post.html>
7. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Освітні технології: навч.-метод. посібн. Київ: Видавництво А. С. К., 2002. 256 с.
8. Подранецька Н. Застосування проєктних технологій на уроках української мови та літератури як один із напрямків розвитку мовної особистості. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 4. С. 22–25.
9. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. Київ: Видавництво А. С. К., 2004. 192 с.
10. Попова Л. Метод проєктів на уроках української мови в старших класах: проблеми і перспективи оцінювання. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 4. С. 50–54.
11. Садовнікова О. Метод проєктів на уроках української мови як засіб формування пізнавально-творчих умінь старшокласників. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 4. С. 8–14.
12. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>
13. Шевченко Т. Г. Кобзар. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2009. 716 с.
14. Що таке сенкан і як його робити. URL: <https://naurok.com.ua/scho-take-senkan-yak-pisati-senkan-7191.html>